

NỖ LỰC KHẮC PHỤC CHÊNH LỆCH GDP CỦA THỐNG KÊ VIỆT NAM

Trong bài viết “Các địa phương Trung Quốc mất quyền tính GDP, kinh nghiệm cho Việt Nam” đăng trên Tờ Thông tin Khoa học Thống kê (số 5/2008), một trong những khuyến nghị của tác giả Hương Dũng là cần có những biện pháp hành chính đủ mạnh tương tự như Trung Quốc: các tỉnh không có quyền tự tính GDP của tỉnh mình. Sau 6 năm vấn đề lại trở nên “nóng” hơn khi mức tăng GRDP của các tỉnh đều 2 con số, trong khi mức tăng GDP của quốc gia chỉ dao động ở con số 6%. Để giúp bạn đọc tiếp cận với vấn đề một cách có hệ thống, Ban biên tập tổng hợp những bài phỏng vấn của các cơ quan thông tấn, báo chí dành cho Tiến sỹ Nguyễn Bích Lâm, Tổng cục trưởng Tổng cục Thống kê xung quanh vấn đề này.

GDP là một chỉ tiêu kinh tế vĩ mô, dùng để phân tích kinh tế và hoạch định chiến lược, chính sách phát triển kinh tế - xã hội của phạm vi quốc gia. Trong những năm qua, GDP đã trở thành “thước đo” cho phát triển kinh tế, xã hội của quốc gia và của các địa phương.

Thực hiện Quyết định số 183/TTg ngày 25/12/1992 của Thủ tướng Chính phủ về việc áp dụng hệ thống tài khoản quốc gia, Tổng cục Thống kê đã áp dụng các khái niệm, nguyên tắc, nguồn thông tin và phương pháp tính GDP theo đúng quy định trong hệ thống tài khoản quốc gia (SNA) của thống kê Liên hợp quốc. Trong đó, có ba phương pháp tính chỉ tiêu GDP, đó là phương pháp sản xuất, phương pháp sử dụng và phương pháp thu nhập. Hiện nay, Tổng cục Thống kê áp dụng phương pháp sản xuất và phương pháp sử dụng để tính chỉ tiêu GDP hàng quý và cả năm; phương pháp thu nhập được áp dụng 5 năm một lần vào những năm tiên hành điều tra chuyên sâu để lập bảng cân đối liên ngành.

TS Nguyễn Bích Lâm, Tổng cục trưởng TCTK trả lời phỏng vấn các cơ quan thông tấn, báo chí

Trong thập kỷ 90 của thế kỷ trước, hàng năm Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF), Ngân hàng Thế giới (WB) và Ngân hàng phát triển châu Á (ADB) khi đến Việt Nam kiểm tra nguồn thông tin và phương pháp tính chỉ tiêu GDP do Tổng cục Thống kê thực hiện đều khẳng định phương pháp tính của Thống kê Việt Nam theo đúng phương pháp của Thống kê Liên hợp quốc. Hiện nay các tổ chức này không đặt vấn đề kiểm tra đối với Thống kê Việt Nam mà hoàn toàn tin

tương, sử dụng số liệu GDP do Tổng cục Thống kê biên soạn và công bố. Tuy nhiên, các phương pháp luận biên soạn GDP chỉ phù hợp cho toàn bộ nền kinh tế, Liên hợp quốc cũng khuyến cáo không nên tính GDP cấp tỉnh, thành phố.

Ở Việt Nam, cấp tỉnh, thành phố cũng có chức năng quản lý, chỉ đạo và điều hành nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội, vì vậy, để đáp ứng nhu cầu thông tin phục vụ sự lãnh đạo, chỉ đạo của địa phương, thời gian qua, việc tính GDP cấp tỉnh vẫn được thực hiện. Để đáp ứng nhu cầu tính GDP tại các địa phương, Tổng cục Thống kê đã biên soạn tài liệu hướng dẫn và triển khai tập huấn để áp dụng thống nhất cho tất cả các Cục Thống kê tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương (viết gọn là Cục Thống kê cấp tỉnh) trong thu thập thông tin, biên soạn chỉ tiêu tổng sản phẩm trên địa bàn (GRDP). Các Cục Thống kê tính GRDP cho cấp tỉnh theo phương pháp sản xuất chủ yếu để đáp ứng nhu cầu thông tin thống kê phục vụ sự lãnh đạo, điều hành kinh tế - xã hội của lãnh đạo Đảng và chính quyền các cấp ở địa phương. Ở cấp quốc gia, Tổng cục Thống kê trực tiếp tính chỉ tiêu GDP của toàn bộ nền kinh tế theo phương pháp sản xuất và phương pháp sử dụng, không dựa trên cơ sở cộng đơn thuần số liệu GRDP của các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương.

Tuy vậy, sau 20 năm thực hiện tính toán GRDP của địa phương, đã phát sinh hiện tượng chênh lệch số liệu GDP của toàn bộ nền kinh tế với GRDP của các địa phương cộng lại. Nguyên nhân chủ yếu của tình trạng chênh lệch trên là:

Thứ nhất, áp dụng phương pháp luận: Phương pháp luận của thống kê quốc tế tính toán chỉ tiêu GDP cho một quốc gia theo phương pháp sản xuất dựa vào việc thu thập thông tin của đơn vị cơ sở (đó

là đơn vị chỉ thực hiện một loại hoạt động sản xuất kinh doanh và hoạt động chỉ diễn ra ở một nơi). Phương pháp này khi áp dụng tính cho các địa phương (theo lãnh thổ) xuất hiện những khó khăn như: những doanh nghiệp, tập đoàn, tổng công ty hoạt động đa ngành, đa lĩnh vực, phạm vi hoạt động trên toàn quốc; một số lĩnh vực hạch toán toàn ngành như: điện, hàng không, đường sắt, ngân hàng, bưu chính viễn thông, bảo hiểm... Việc xác định kết quả sản xuất của từng lĩnh vực sản xuất kinh doanh khi hạch toán toàn ngành hay bóc tách kết quả, chi phí, lợi nhuận theo từng địa phương của những đơn vị có phạm vi hoạt động rộng rất phức tạp dẫn đến tình trạng bị trùng, bỏ sót về mặt phạm vi.

Thứ hai, nguồn thông tin đầu vào: Một bộ phận doanh nghiệp, cơ sở sản xuất kinh doanh cá thể các đơn vị hành chính, sự nghiệp bất hợp tác trong cung cấp thông tin hoặc cung cấp số liệu thiếu chính xác và không kịp thời, ý thức chấp hành Luật Thống kê chưa cao. Việc chấp hành chế độ kế toán của khối doanh nghiệp chưa tốt, nhất là khu vực doanh nghiệp vừa và nhỏ, doanh nghiệp ngoài quốc doanh, số liệu quyết toán thiếu nhiều chỉ tiêu, không phản ánh sát tình hình sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp. Bên cạnh đó nguồn thông tin của một số bộ, ngành bị khép kín, không chia sẻ cho cơ quan thống kê, gây khó khăn cho việc đánh giá, phân tích và dự báo tình hình.

Thứ ba, căn bệnh thành tích của các địa phương: Việc đặt ra các mục tiêu phát triển kinh tế, xã hội vượt quá năng lực, nguồn lực và khả năng sản xuất của các địa phương, xây dựng mục tiêu đôi khi còn mang yếu tố cảm tính. Ví dụ, bình quân giảm đơn số kế hoạch về tốc độ tăng GRDP hàng năm giai đoạn 2011 - 2015 của 63 tỉnh, thành phố là gần

13,4%, trong khi Nghị quyết Quốc hội đặt ra cho cả nước là 7-7,5%. Và khi đối mặt với những mục tiêu cao như vậy, việc không hoàn thành kế hoạch là không thể tránh khỏi. Lúc này căn bệnh thành tích đã lan tỏa, khi báo cáo thì các tỉnh cố đẩy số ảo lên để thực hiện được mục tiêu đã đặt ra. Đây chính là nguyên nhân sâu xa nhất dẫn đến chênh lệch giữa GRDP địa phương và GDP quốc gia.

Thứ tư, trách nhiệm của người sử dụng thông tin thống kê: Nhiều người sử dụng con số nhưng chưa chắc đã hiểu rõ mục đích, ý nghĩa, cách tính ra con số ấy để có thể sử dụng đúng mục đích và hợp lý. Việc sử dụng số liệu thống kê khi không hiểu về nó, sử dụng không trung thực, lạm dụng số liệu gây ra nhầm lẫn, hoặc không rõ ràng... Ví dụ, chỉ tiêu GDP hay số liệu thống kê nói chung có ba loại số liệu: Ước tính, sơ bộ và chính thức. Giả sử, số ước tính thường được Tổng cục Thống kê tính toán và công bố vào ngày 26 tháng cuối cùng của quý đó với mục đích phục vụ kịp thời công tác chỉ đạo điều hành của Chính phủ; cuối quý II, mới có số liệu sơ bộ quý I; số chính thức thường sau năm báo cáo từ 6-10 tháng. Ở các nước khác không có số ước tính mà chỉ có số sơ bộ và chính thức. Số sơ bộ của một quý sẽ được công bố sau 6 tuần sau khi kết thúc quý. Rất nhiều người đã nhầm lẫn giữa các loại số liệu này gây hiểu nhầm không đáng có.

Thứ năm, một số nguyên nhân chủ quan khác: Hệ thống chỉ số giá, hệ số chi phí trung gian... chưa hoàn thiện và đồng bộ; năng lực và ý

thức trách nhiệm của một số cán bộ thống kê chưa cao...

Để khắc phục tình trạng chênh lệch số liệu GDP giữa trung ương và các địa phương, Tổng cục Thống kê đã rà soát, tính toán lại GRDP của cả 63 tỉnh, thành phố trong cả nước giai đoạn 2011 - 2013. Kết quả là, ngoài 13 địa phương tính GRDP tương đối sát, thì phần lớn địa phương còn lại tính GRDP cao hơn so với thực tế. Kết quả tính lại GRDP đã được báo cáo Thủ tướng Chính phủ và sẽ chính thức công bố trong thời gian tới. Kết quả này sẽ giúp các địa phương có được căn cứ quan trọng để xây dựng Kế hoạch Phát triển kinh tế - xã hội giai đoạn 2016 - 2020 một cách xác thực và chất lượng hơn.

Ngoài việc bổ sung và hoàn thiện hệ thống chỉ số giá, hệ số chi phí trung gian... Tổng cục Thống kê đã có Chương trình hành động Nâng cao năng lực đội ngũ cán bộ Thống kê Việt Nam nhằm đáp ứng nhu cầu thông tin của một xã hội đang thay đổi.

Quý IV năm 2014, Tổng cục Thống kê sẽ trình Chính phủ Đề án Chuyển đổi quy trình biên soạn số liệu GDP. Theo đó, Tổng cục Thống kê đang tích cực chỉ đạo các đơn vị trong ngành Thống kê tăng cường chất lượng thông tin thống kê đầu vào và kỉ luật trong thu thập, tổng hợp; tăng cường vai trò điều phối và quản lý Nhà nước trong công tác thống kê... Từ năm 2018, Tổng cục Thống kê sẽ trực tiếp biên soạn và công bố chỉ tiêu GRDP của các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương.

Hoàng Thu Hiền (Tổng hợp)